

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу *Швецової Ніни Євгеніївни* на тему *«Трансформація інвестиційного потенціалу глобальної економіки в умовах циклічного розвитку»*, подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю **08.00.02** – світове господарство і міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертаційного дослідження

На сучасному етапі розвитку економіки питання циклічного характеру розвитку глобальної економічної системи набуває все більшої актуальності. Циклічний характер розвитку світового господарства в умовах глобалізації має набагато сильніший вплив на розвиток окремих регіонів і країн. Процеси глобалізації істотно впливають на розвиток міжнародної економічної системи: як на вектор розвитку, так і на характер її економічної динаміки. Посилення взаємозв'язків між країнами світу призводить до того, що рішення, прийняті в одних країнах, мають величезний вплив на розвиток усього світового господарства.

У зв'язку з цим процес формування та реалізації інвестиційного потенціалу економічних систем всіх рівнів повинен включати не лише інструменти стимулювання інвестиційної діяльності та максимізації економічного ефекту від даної діяльності, а також враховувати динаміку та напрям розвитку економічного циклу в кожен конкретний проміжок часу.

Зазначене зумовлює актуальність теми дисертаційної роботи та важливість поставлених завдань. Удосконалення теоретико-методичних основ дослідження процесу трансформації інвестиційного потенціалу глобальної економічної системи та розробка науково-практичних рекомендацій з формування комплексу його антициклічного регулювання в архітектурі тенденцій глобального економічного розвитку, що є метою дисертаційного дослідження Н. Є. Швецовою, має важливе наукове та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація Н. Є. Швецової виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Донецького національного університету імені Василя Стуса за темами: «Формування міжнародної конкурентоспроможності регіону на основі інноваційно-інвестиційної моделі розвитку» (номер держреєстрації 0113U003659, 2013–2017 рр.), «Господарський механізм сучасної економіки» (номер держреєстрації 0111U005889, 2011–2015 рр.).

У межах зазначених тем, Н. Є. Швецовою запропоновано методика оцінки інвестиційного потенціалу економічної системи на основі інтегрального індексу інвестиційного потенціалу економічних систем, обґрунтовано та доведено, що проходження глобального економічного циклу впливає на трансформацію інвестиційного потенціалу глобальної економічної системи.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, які представлені у дисертації Н. Є. Швецовою, є достатньо обґрунтованими, що підтверджується опрацюванням значної кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, використанням великого обсягу статистичної інформації по тематиці дослідження, належною апробацією результатів дослідження. Рівень проведеного дослідження дає можливість стверджувати про глибоку обізнаність дисертанта з науково-практичними розробками провідних зарубіжних вчених щодо вивчення проблематики інвестиційних ресурсів та циклічності розвитку економіки.

Інформаційною базою дослідження є міжнародні та вітчизняні законодавчо-нормативні акти, дані Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Організації економічного співробітництва та розвитку, Всесвітнього економічного форуму, Європейського банку реконструкції та розвитку, Державної служби статистики України, тематичні збірники й

довідники, монографічна та періодична література, результати власних досліджень автора.

Н. Є. Швецова грамотно використала багато методів наукового дослідження, а саме: теоретичного узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу, індукції і дедукції – для визначення сутності та змісту поняття «інвестиційний потенціал економічної системи»; системного аналізу – для дослідження процесів трансформації глобальної економічної динаміки; метод аналізу та синтезу – для оцінки впливу глобальної економічної циклічності на динаміку інвестицій, визначення механізмів антициклічного регулювання моделі конкурентного інноваційного розвитку національної економічної системи; методи статистичного та економіко-математичного аналізу і моделювання – для визначення основних тенденцій розвитку інвестиційного потенціалу глобальної економічної системи та національної моделі інноваційного розвитку тощо.

Використання такого інструментарію дослідження дозволило дисертанту вирішити поставлені завдання і сформулювати обґрунтовані висновки, зокрема узагальнити теоретичні положення з виявлення взаємозв'язку між формуванням глобального інвестиційного потенціалу та циклічністю глобального економічного розвитку; уточнити категорійний апарат щодо визначення понять «інвестиційний потенціал економічної системи», «економічний цикл»; виявити та систематизувати контури інвестиційного потенціалу глобальної економічної системи; удосконалити науково-методичний підхід до оцінки інвестиційного потенціалу економічної системи; визначити загальні тенденції циклічного глобального економічного розвитку, структуру та напрями формування глобальних економічних потоків; запропонувати кількісні засади визначення ефективних важелів формування інвестиційного потенціалу країн в умовах глобальної економічної динаміки; розробити механізм антициклічного регулювання інвестиційного потенціалу глобальної економічної системи з урахуванням виявлених трансформацій у процесах формування та розвитку інвестиційного потенціалу.

Достовірність та обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи Н. Є. Швецової підтверджується також їх апробацією на науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях, за кордоном, у наукових періодичних виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, використанням у практичній діяльності державними установами і закладами, а також у навчальному процесі.

Основні положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, їх новизна

Результати проведених автором наукових досліджень характеризуються новизною, що в комплексі спрямована на поглиблення теоретико-методичних основ дослідження процесу трансформації інвестиційного потенціалу глобальної економіки в умовах циклічного розвитку та розробку науково-практичних рекомендацій з формування механізму його антициклічного регулювання на національному та наднаціональному рівнях в умовах сучасних тенденцій глобального розвитку.

Проведене дослідження дає змогу сформулювати низку висновків і рекомендацій науково-теоретичного та практичного змісту. Зокрема, слід відзначити запропоновані автором підходи до розуміння сутності понять «інвестиційний потенціал економічної системи», що в авторському трактуванні розглядається як економічна категорія, що характеризує здатність економічної системи забезпечити найбільш ефективно освоєння інвестиційних ресурсів (власних та залучених) шляхом покриття її інвестиційної місткості (підрозділ 1.2, с. 46-48), «економічний цикл» як етап розвитку економіки, протягом якого економіка проходить певні фази: пошук та накопичення резервів для здійснення поступального росту; зростання економіки завдяки накопиченим можливостям на попередньому етапі; фазу пікового підйому при граничному залученні всіх можливих ресурсів; подальший спад ділової активності до граничного рівня, з якого буде починатися наступний економічний цикл (підрозділ 1.1, с. 27). На відміну від

наявних тлумачень, враховано всі елементи цих понять та створено теоретичне підґрунтя для розробки механізму антициклічного регулювання інвестиційного потенціалу глобальної економічної системи.

Основним науковим результатом, що характеризується новизною, є здійснена автором системна ідентифікація трансформацій, які відбуваються під впливом циклічності глобального економічного розвитку у процесі формування інвестиційного потенціалу глобальної економіки за кількісними та якісними критеріями (підрозділ 2.2, с.79-93; підрозділ 2.3, с. 93-94, с. 100-104). Встановлено, що зазначені трансформації проявляються у: довгостроковій тенденції до зростання основних складових інвестиційного потенціалу країн, що розвиваються; секторальних трендах глобальних інвестиційних потоків; суб'єктній та інфраструктурній архітектоніці глобального інвестиційного ринку; мотивації, стратегіях та формах здійснення міжнародної інвестиційної діяльності.

Удосконалені кількісні засади визначення ефективних важелів формування інвестиційного потенціалу країн в умовах глобальної економічної динаміки (підрозділ 3.2, с. 131-137, с. 146-150), що враховують ступінь впливу економічних циклів на основні макроекономічні показники, дозволяють визначити систему найбільш дієвих важелів формування інвестиційного потенціалу на глобальному та національному рівнях, сформуванню системи своєчасного прийняття рішень та розробки антикризового управління на всіх рівнях економічних систем (підрозділ 3.2, с. 151-165).

Автором запропоновано механізм антициклічного регулювання інвестиційного потенціалу глобальної економічної системи (підрозділ 3.3, с. 173-176), особливістю якого є виокремлення цілей та інструментів управління інвестиційним потенціалом на всіх етапах економічного циклу (на етапах підйому, піку економічного циклу, кризи, відновлення). Використання розробленого механізму сприятиме забезпеченню комплексного підходу до регулювання економіки, використовуючи

інструменти податково-бюджетного, кредитно-грошового механізму, словесні інтервенції, стимулювання інноваційної діяльності.

Все вищевикладене дає підстави зробити висновок, що поставлені автором мета та завдання дисертації виконані. Висновки, сформульовані у дисертаційній роботі, відповідають її змісту, підтверджують глибину та наукову оригінальність проведеного дослідження.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи

Теоретична цінність роботи полягає у розвитку теоретико-методичних засад дослідження та розробці науково-практичних рекомендацій щодо формування комплексу антициклічного регулювання процесу трансформації інвестиційного потенціалу в архітектурі тенденцій глобального економічного розвитку. Основні положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, відрізняються новизною і створюють підґрунтя для подальших досліджень взаємозв'язку між формуванням глобального інвестиційного потенціалу та циклічністю глобального економічного розвитку, забезпечують методичну основу для оцінювання інвестиційного потенціалу економічної системи, відіграють важливу роль у формуванні механізму антициклічного регулювання інвестиційного потенціалу глобальної економічної системи з урахуванням виявлених трансформацій у процесах формування та розвитку інвестиційного потенціалу.

Одержані у процесі дослідження результати – це методичні та практичні рекомендації щодо формування механізму регулювання інвестиційного потенціалу економічної системи в умовах циклічного розвитку глобальної економічної системи. Науково-методичні та практичні рекомендації знайшли застосування у практичній діяльності Комітету з питань промислової політики та підприємництва Верховної Ради України (довідка № 04-30/14-185/81989 від 11.04.2016 р.) при опрацюванні проекту Закону України №2763 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо скасування обов'язкової державної реєстрації іноземних

інвестицій)» від 30.04.2015 р. Методологічні підходи щодо розвитку механізмів формування інвестиційного потенціалу економічної системи були використані Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (довідка №03/59 від 15.03.2016 р.) при підготовці відповідних нормативно-правових документів у цій сфері, зокрема при визначенні пріоритетів у Концепції Державної цільової економічної програми модернізації ринків капіталу в Україні. Практичні рекомендації дослідження впроваджено у діяльності Державної навчально-наукової установи «Академія фінансового управління» (довідка № 77020-63-07/291 від 25.04.2016 р.) при виконанні науково-дослідної роботи «Механізми залучення ресурсів МФО для забезпечення реформування економіки України», а також у практичній діяльності ТОВ ДТЕК ЕНЕРГО (м. Київ) (довідка № 325/2 від 21.09.2016 р.) при формуванні інвестиційної стратегії холдингу.

Окремі результати дослідження запроваджено у навчальний процес Донецького національного університету імені Василя Стуса при розробці навчально-методичних комплексів і викладанні дисциплін «Міжнародний менеджмент», «Міжнародний інвестиційний менеджмент», «Оцінка і аналіз міжнародних інвестиційних проектів», «Транснаціональні корпорації» (довідка №114/05-04.6.9.0 від 04.10.2016 р.).

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих роботах автора

Основні результати дослідження Н. Є. Швецової, які покладено в основу її кандидатської дисертації викладено у 10 наукових працях, з них у наукових фахових виданнях України – 4 статті, у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз – 2 статті, 4 публікації за матеріалами науково-практичних конференцій.

Автореферат дисертації відображає її зміст та не містить положень, які не досліджені в роботі.

Дискусійні положення та зауваження по змісту дисертації

Поряд з викладеними позитивними характеристиками дисертаційної роботи, вона не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень. Зокрема, вважаємо за необхідне надати такі зауваження:

1. У роботі автором побудовано систему інвестиційного потенціалу глобальної економіки (п. 1.2, с. 47). Потребує обґрунтування, чому було обрано саме такі рівні формування та використання інвестиційного потенціалу.

2. Не дивлячись на практичну цінність р. 2. дисертації, варто доповнити його більш ґрунтовним аналізом отриманих результатів дослідження тенденцій та циклів глобальної економічної динаміки, що суттєво підвищило б його науково-практичну цінність.

3. У підрозділі 3.2 дисертації здійснено моделювання інвестиційних детермінант глобального антициклічного регулювання на основі ряду показників. Потребує пояснення використання саме цих чинників впливу на динаміку притоку прямих іноземних інвестицій (с. 122-123, с. 137-138).

4. У дисертаційній роботі представлена система антициклічного регулювання з урахуванням існуючих вимог глобальної економічної системи (підрозділ 3.1, с. 117-119). Водночас потребує уточнення як буде трансформуватись запропонована система за умови зміни суб'єктів антициклічного регулювання на наднаціональному та національному рівнях.

Втім, необхідно зазначити, що вказані недоліки та зауваження в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а наявність дискусійних положень свідчить про її складність і актуальність.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Структура дисертаційної роботи логічна, традиційна: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Повний обсяг дисертації становить 255 сторінок комп'ютерного тексту, обсяг основного тексту становить 172 сторінки. Містить 26 таблиць (з них 6 таблиць

займають 6 повних сторінок), 72 рисунки (з них 6 рисунків займають 6 повних сторінок), 24 додатки (на 54 сторінках). Список використаних джерел налічує 175 найменувань (на 17 сторінках).

Робота виконана у науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності. За обсягом, змістом, структурою, повнотою викладу результатів, оформленням вона відповідає встановленим вимогам. Зміст автореферату адекватно відображає основні положення дисертації.

Загальний висновок

Дисертація Н.Є. Швецової «Трансформація інвестиційного потенціалу глобальної економіки в умовах циклічного розвитку» є завершеним науковим дослідженням, містить нове вирішення актуального науково-практичного завдання, що полягає в удосконаленні теоретико-методичних основ дослідження процесу трансформації інвестиційного потенціалу глобальної економічної системи та розробці науково-практичних рекомендацій з формування комплексу його антициклічного регулювання в архітектурі тенденцій глобального економічного розвитку. Обрану тему розкрито, мету досягнуто повністю, завдання роботи вирішено. Дисертаційна робота за змістом та науковим рівнем відповідає вимогам, що висувуються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Зміст автореферату у повній мірі відповідає основним положенням дисертаційної роботи. Тема дисертації відповідає паспорту спеціальності 08.00.02 – Світове господарство і міжнародні економічні відносини.

На підставі проведеного аналізу доцільно зробити висновок, що дисертаційна робота «Трансформація інвестиційного потенціалу глобальної економіки в умовах циклічного розвитку» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор –

Швецова Ніна Євгеніївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальності 08.00.02 – Світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент

доцент кафедри світового господарства

і міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова»,

кандидат економічних наук

« 16 » травня 2017 р.

Т. А. Родіонова

Підпис кандидата економічних наук Т.А. Родіонової засвідчую:

